

Nos Asia accepit admirabiliter. Adventus noster nemini ne minimo quidem fuit sumptui. Spero meos omnes fervire laudi meae. Tamen magno timore sum: sed bene speramus. Omnes jam nostri praeter Tullium tuum venerunt. Erat mihi in animo recta proficisci ad exercitum, æstivos menses reliquos rei militari dare, hibernos jurisdictioni. Tu, velim, si me nihilo minus nostri curiosum in Republica quam te, scribas ad me omnia, quæ sint, quæ futura sint. Nihil mihi gratius facere potes: nisi tamen id erit mihi gratissimum, si, quæ tibi mandavi, contuleris; in primisque illud ³ ἐνδομυχον; quo mihi scis nihil esse carius. Habes epistolam plenam festinationis, & pulveris. Reliquæ subtiliores erunt.

³ Ἐνδομυχον] Arcanum. Conjugium (opinor) Tulliae, de quo supra. Junius.

CICERO ATTICO SAL.

XV. **L**AODICEAM veni pridie Kal. Sext. Ex hoc die ¹ clavum anni movebis. Nihil exoptatius adventu meo, nihil carius: sed est incredibile, quam me negotii tædeat. Non habet satis magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi; & industriae meae præclara opera cessat. Quippe jus Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? & cum exercitum noster ² amicus habeat tantum, me ³ nomen habere duaram legionum exilium? Denique hæc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, vos desidero. Sed feram, ut potero: sit modo annuum. Si prorogatur, actum est. Verum perfacile resisti potest: tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam? Ita vivam, ut maximos sumptus facio. Mirifice delector hoc instituto. Admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: ut verear, ne illud, quod tecum permutavi, versura mihi solvendum sit. Appii vulnera non refrico: sed apparent, nec oculi

¹ Clavum anni movebis] Vocat Cicero clavum anni, indicem & notam anni incipientis ex eo die, quo provinciam ingressus fuerat: ut sibi eodem die anno veniente succederetur, atque ita clavus moveretur. Nam clavis parietibus impactis olim apud Roma-

nos anni notabantur, ut a multis animadvertum est. Bofius.

² Amicus] Caesar. Mangoltur.

³ Nomen] Significans legiones sine viciibus esse & robore. Grævius.

oculi possunt. Iter Laodicea faciebam a. d. III. Non. Sext. cum has literas dabam, in castra in Lycaonium: inde ad Taurum cogitabam, ut cum ⁴ Mœragene signis collatis, si possem, de servo tuo deciderem. ⁵ Clitellæ bovi sunt impositæ: plane non est nostrum onus: sed feremus: modo, si me amas, sit annuum. Adfis tu ad tempus, ut senatum totum excites. Mirifice sollicitus sum, quod jam diu ignota sunt mihi ista omnia. Quare, ut ad te ante scripti, cum cætera, tum Respublica cura ut mihi nota sit. Plura scribam ⁶ tarde reddituro? sed dabam familiari homini, ac domestico, C. Andronico Puteolano. Tu autem sæpe dare tabellariis Publicanorum poteris, per magistros scripturæ, & portus nostrarum dioecesium.

⁴ Mœragene] Latronum dux. Manut. A epistola ad Cælium, Totum negotium non est quo Atticus aliquid, servi cupidam fugitivi nomine, petebat, quem Mœragenes, ut conjicio, receperat. Jocofo autem ait, signis collatis, quod cum esset cum imperio, omnia armis acturus videretur, & vi Mœragenem traditurus ad satisfaciendum Attico. Bofius.

⁵ Clitellæ Bovi] Significat munus provinciale parum sibi accommodatum, & non fastiduum suis viribus esse, ut scribit in

⁶ Tarde reddituro] Valet per eum qui tibi tarde reddet. Bofius. Fortasse, reddituro. An tibi nunc plura scribam, qui non nisi tarde in Urbem redditurus es?

CICERO ATTICO SAL.

XVI. **E**TSI in ipso itinere & via discedebant Publicanorum aliquid putavi spatii, ne me immemorem mandati tui putares. Itaque subsedi in ipsa via, dum hæc, quæ longiorem desiderant orationem, summatim tibi perscriberem. Maxima expectatione in perditam, & plane everfam in perpetuum provinciam nos venisse scito pridie Kal. Sextiles. Morati triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnada, audivimus nihil aliud, nisi imperata ¹ ἐπικεφάλια solvere non posse: ² *ἀνὰς* omnium venditas: civitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed fera nescio cujus immanis. Quid quæris?

¹ Ἐπικεφάλια] Tributum in singula capita. *Ἐν* possessiones.

ris? ² omnino eos tædet vitæ. Levantur tamen misera civitates, quod nullus sit sumptus in nos, neque in legatos, neque in Quæstorem, neque in quemquam. Scito, non modo nos foenum, aut quod lege Julia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem; nec præter quatuor lectos & lectum, quemquam accipere quidquam: multis locis ne lectum quidem, & in tabernaculo manere plerumque. Itaque incredibilem in modum concursus sunt ex agris, ex vicis, ex domibus omnibus. Mehercule etiam adventu nostro reviviscunt. Justitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis, ita opiniones omnium superavit. Appius, ut audivit nos venire, in ultimam provinciam se conjecit Tarsum usque: ibi ³ forum agit. De Partho silentium est; sed tamen concisos equites nostros a barbaris nuntiabant ei, qui veniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in provinciam suam accedere. Id autem facere ob eam causam dicebant, quod tardius vellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui.

² *Omnino eos tædet*] Ita conjecit Malaspina, & Lambinus edidit. Nam legebatur autem, *Omnino nos tædet*, &c.

³ *Forum agit*] Quod ne ab iis qui-

dem fieri solet, qui brevi tempore sibi successum iri putant: eo minus ab Appio debebat, qui postea jam suspicari, sibi esse successum. Ep. 6. lib. III. *Manut.*

CICERO ATTICO SAL.

XVII. **A**CCEPI Roma sine epistola tua fasciculum literarum: in quo, si modo valuisti, & Romæ fuisti, Philotimi duco esse culpam, non tuam. Hanc epistolam distavi sedens in rheda, cum in castra proficiscerer, a quibus aberam bidui. Paucis diebus habebam certos homines, quibus darem literas: itaque eo me servavi. Nos tamen, etsi hoc te ex aliis audire malo, sic in provincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, ut nullus terentius insumatur in quemquam. Id fit etiam & legatorum, & tribunorum, & præfectorum diligentia. Nam omnes mirifice ¹ *συμφιλοδοξῶσι* gloriæ meæ. Lepta noster mirificus est. Sed nunc propero: per-

¹ *συμφιλοδοξῶσι*] Simul gloriæ meæ servivunt.

scribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones nostros Dejotarus filius, qui rex ab Senatu appellatus est, secum in regnum. Dum in æstivis nos essemus, illum pueris locum esse bellissimum duximus. Sextius ad me scripsit, quæ tecum esset de mea ² domestica & maxima cura locutus, & quid tibi esset visum. Amabo te, incumbere in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas. Idem scripsit Hortensium de propaganda nostra provincia dixisse nescio quid. Mihi in Cumano diligentissime se, ut annui essemus, defensurum receperat. Si quicquam me amas, hunc locum muni. Dici non potest, quam invitus a vobis absum. Et simul hanc gloriam justitiæ, & abstinentiæ fore illustriorem spero, si cito decesserimus. Id quod Scævola contigit, qui solos novem menses Asiæ præfuit. Appius noster, cum me adventare videret, profectus est Tarsum usque Laodicea. Ibi forum agit, cum ego sim in provincia; quam ejus injuriam non insector. Satis enim habeo negotii in sanandis vulneribus, quæ sunt imposita provinciæ. Quod, do operam, ut faciam quam minima illius contumelia. Sed hoc Bruto nostro velim dicas, illum fecisse non belle, qui adventu meo, quam longissime poterit, discesserit.

² *Domestica & maxima cura*] De collocanda filia. Ep. 4. & 14. *Manut.*

CICERO ATTICO SAL.

XVIII. **Q**UAM vellem Romæ esses, si forte non es. Nichil enim certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas a. d. xiv. Kal. Sext. datas: in quibus scriptum esset, te in Epirum iturum circiter Kal. Sextiles. Sed sive Romæ es, sive in Epiro, Parthi Euphratem transierunt duce Pacoro, Orodis regis Parthorum filio, cunctis fere copiis. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. Nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. Hostis in Cyrrhestica; quæ Syriæ pars proxima est provinciæ meæ. His de rebus scripsi ad Senatum: quas literas, si Romæ es, videbis putefne reddendas: ¹ & mul-

¹ *Et multa*] Videbis. *Manut.*

ta, immo omnia: quorum ² κεφάλαιον, ne quid ³ inter ca-
sa, & porrecta, ut ajunt, oneris mihi addatur, aut tempo-
ris. Nobis enim, hac infirmitate exercitus, inopia fociorum,
praesertim fidelium, certissimum subsidium est hiems. Ea si
venerit, nec illi ante in meam provinciam transferint, unum
vereor, ne Senatus, propter urbanarum rerum metum, Pom-
pejum nolit dimittere. Quod si alium ad ver mittit, non la-
boro. Nobis modo temporis ne quid prorogetur. Hæc igitur,
si Romæ es: sin abes, aut etiam si ades; hæc negotia sic se
habent. Stamus animis; &, quia consiliis, ut videmur, bo-
nis utimur, speramus etiam manu. Tuto confedimus, copio-
so a frumento, Ciliciam prope conspiciente, expedito ad mu-
tandum loco; parvo exercitu; sed ut spero, ad benevolen-
tiam erga nos consentiente: quem nos, Dejotari adventu cum
suis omnibus copiis, duplicaturi eramus. Sociis multo fidelio-
ribus utimur, quam quisquam usus esset: quibus incredibilis
videtur & nostra mansuetudo, & abstinentia. Delectus habe-
tur civium Romanorum. Frumentum ex agris in loca tuta
comportatur. Si fuerit occasio, manu; sin minus, locis nos
defendemus. Quare bono animo es. Video enim te, &, quasi
coram adsis, ita cerno ⁴ συμπρόσθειν amoris tui. Sed te ro-
go, (si ullo pacto fieri poterit) si integra in senatu nostra
causa ad Kal. Jan. manserit, ut Romæ sis mense Januario.
Profecto nihil accipiam injuriæ, si tu aderis. Amicos consules
habemus; nostrum, Tribunum plebis Furnium. Verum tua est
opus assiduitate, prudentia, gratia. Tempus est necessarium.
Sed turpe est, me pluribus verbis agere tecum. Cicerones no-
stri sunt apud Dejotarum; sed, si opus erit, deducuntur Rho-
dum. Tu, si es Romæ; ut soles, diligentissime: si in Epiro;
mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium; ut & tu,
quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quidque aSurus sis,
scire possimus. Ego tui Bruti ⁵ rem sic ago, ut suam ipse

² Κεφάλαιον] Caput.

³ Inter casa, & porrecta] In ipso articulo discessus mei. Sumpta similitudine a sacrificiis, cum inter casa extra, & porrecta sinistra quid acciperet, ne litari posset, sed instaurari sacrificium necesse esset. Vereba-

tur Cicero, ne, quo tempore discessurus es-
set, eo tempore ejusmodi quid accideret,
ne posset discedere. Mantius.

⁴ Συμπρόσθειν] Doloreis consentum.

⁵ Rem] Vide epist. 1. lib. VI. Man.

non ageret. Sed jam ⁶ exhibeo pupillum, ⁷ neque defendo: sunt enim negotia & lenta, & inania. Faciam tamen satis: tibi quidem, cui difficilius est, quam ipsi: sed certe satisfaciam utrique.

⁶ Exhibeo pupillum] Ariobarzanem regem, ⁷ Neque defendo] Tutores enim dicti, quia qui mihi a senatu in tutelam est traditus, pupillos tueantur. Ego, inquit, jam non exhibeo creditoribus, ut exigant ipsi. Idem. Tutor; tutela me ab dico. Idem.

CICERO ATTICO SAL.

XIX. **O**BSIGNARAM jam epistolam eam, quam puto te modo perlegisse, scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appii tabellarius a. d. xi Kal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe!) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin tu Pompejum expectaris, dum Arimino rediret, & jam in Epirum profectus sis: magisque vereor, ut scribis, ne in Epiro sollicitus sis non minus, quam nos hic sumus. De Attiliano nomine scripti ad Philotimum, ne appellaret ¹ Messalam. Itineris nostri famam ad te pervenisse lætor, magisque lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuam tibi ² jam Romæ jucundam esse gaudeo; eamque, quam nunquam vidi, tamen & amo, & amabilem esse certo scio. Etiam atque etiam ³ valere Patron, & tui condiscipuli. Quæ ⁴ de Taren-

Tom. VIII.

H h tinis

¹ Messalam] Qui pro Attilio promiserat. Et Appellare, verbum creditorum. Appellare autem quo tempore de ambitu reus erat Messala, hominis videbatur de humanitate parum laborantis. Mantius.

² Jam Romæ] Cum Romæ es. Jam enim profectum Atticum in Epirum existimabat. Et dixit, Jam, quasi paucis ante mensibus natam. Posset etiam sic, nisi repugnarent antiqui libri, Jam mire jucundam. Ea post uxor Agrippæ fuit, ejus, qui Pantheon, quod nunc quoque integrum magna cum admiratione spectatur, Romæ condidit. Idem.

³ Valere Patron] Hunc locum ante aliquot annos ingeniose ex conjectura correxerat eruditissimus vir Claudius Puteanus, suppreme curiæ Parisiensis senator integerimus:

quam ejus emendationem eo usque probavi, donec mihi contigit codicem Decuratum nancisci, ubi hæc ita exarata reperi, ut, quod ad sententiam attinet, Puteani confirmantem castigationem, aliquantum tamen exarient ab ejus lectione. Sic enim ibi leguntur, etiam atque etiam valere Patron, & tui condiscipuli. Audierat Cicero Atticum valde delectari filia, qua nuper auctus erat, eamque summo amore prosequi, qui amor a natura ipsa proficiscatur, ideo cum in ea re illum animadverteret decreto Epicureorum adversari, qui negabant quovis deo τὴν ἐπιθυμίαν εἶναι τὴν ἀρετήν, hoc est, iustum esse naturam illum, quo quisque filios complectitur, scilicet Attici nomine valere jubet Patronem Epicuri discipulum, & cæteros

tinis in militia laboravi, ea tibi grata esse gaudeo. Quod scribis libente te repulsam tulisse⁵ eum, qui⁶ cum sororis tuæ filii patruo⁷ certaret; magni amoris signum. Itaque me etiam admonuisti, ut gauderem: nam mihi in mentem non venerat. Non credo, inquis. Ut libet: sed plane gaudeo: quoniam⁸ τὸ μετ᾿αὐτῶν interest τῆ φθόνῳ.

teros ejusdem condiscipulos, quasi Atticus Epicuri secta renuntiare. De hoc Epicuri decreto vide Attiani Epistolum. *Bogius.*

4 De Tarentinis] Tarentini sunt equites, leves duos equos habentes, qui jaculis levibus iritabant quasi prælium instar velutum. Sic dicti non quod Tarenti conscriberentur, sed quod hoc genere equitum primi sunt usi Tarentini. De iis Elianus Taciticis cap. 45. Suidas, Hezychius, Livius XXXV. 28. Polybius, lib. XI. & aliis locis. *Grævius.* Adjungunt poterat Stephanus Byzantinus, verbo *Tarenti.* Ceterum hunc locum bene intellexit Grævius, & illustravit. Turpiter alii se dederunt. *Mongaultus.*

5 *Eam*] Hirum, qui repulsam tulerat

in Adilitatis petitione.

6 *Cum sororis tuæ filii patruo*] Mecum, qui sororis tuæ filio patruus sum. *Man.*

7 *Certaret*] Respexit ad certamen de augurato: de quo Fam. VIII. ep. 3. & 9. *Idem.*

8 *Τὸ μετ᾿αὐτῶν interest τῆ φθόνῳ*] Indignatio dicitur ab invidia: *indignari*, & *invidere*, non idem sunt. Respondet Cicero tacite objectioni. Gaudeo, inquit, nec tamen est, cur quisquam reprehendar. Non enim, quia læticiam capio ex Hirii repulsa, propterea, si adilitatem in esse adeptus, invidere, sed indignare potius. Jure igitur gaudeo: quoniam ab indignatione, non ab invidia, proficitur læticia mea. *Idem.*

CICERO ATTICO SAL.

XX. SATURNALIBUS mane se mihi Pindenissæ dederunt, septimo & quadragesimo die, postquam oppugnare eos cœpimus. Qui (malum) isti Pindenissæ? qui sunt? inquis: nomen audivi nunquam. Quid ego faciam? num¹ potui Ciliciam, Ætoliæ aut Macedoniam reddere? Hoc jam sic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuisse: quæ cognosce² ἐπιπέμπῃ: sic enim concedis mihi proximis literis. Ephesum ut venerim nosti; qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatem: qua nihil me unquam delectavit magis. Inde oppidis iis, qua ieram mirabiliter accepti, Laodicæam pridie Kal. Sext. venimus. Ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisque verbis omnes injurias³ revellimus

1 *Potui Ciliciam*] Potui facere, ut de Cilicia fiat Ætolia, aut Macedonia, in quibus omnia erant celebra, & illustria, cum Ciliciæ loca sint obscura, & ignota. *Helmi. Non potui.* *Grævius.*

2 *Επιπέμπῃ*] Summatim.

3 *Revellimus*] Hoc puto dici: Quæcun- que Appius vulnera imposuerat, sanavimus. *Manus.*

mus superiores. Quod idem dein Apameæ quinque dies morati, & Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconii decem fecimus. Nihil ea jurisdictione aquabilis, nihil lenius, nihil gravius. Inde in castra veni a. d. VII. Kal. Sept. a. d. III. Exercitum lustravi apud Iconium. Ex his castris, cum graves de Parthis nuntii venirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit; eo consilio, ut Armenius Artavafdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarent. Cum dies quinque ad Cybistra Cappadociæ castra habuissem, certior sum factus, Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abesse; Ciliciæ magis imminere. Itaque cœsum iter in Ciliciam feci per Tauri pylas, Tarsum veni a. d. III. Non. Octobr. Inde ad Amanum contendi, qui Syriam a Cilicia aquarum divertio dividit; qui mons erat hostium plenus sempiternorum. Hic a. d. III Idus Octob. magnum numerum hostium occidimus. Castella munitissima, nocturno Pontini adventu, nostro matutino, cepimus, incendimus. *Imperatores* appellati sumus. Castra paucos dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander, imperator haud paulo melior, quam aut tu, aut ego. Ibi dies quinque morati, direpto & vastato Amano, inde discessimus. Scis enim dici quædam⁴ ταραχῆ: dici item⁵ τὰ κενὰ τῆ πόλεως. Rumore adventus nostri, & Cassio, qui Antiochiæ tenebatur, animus accessit, & Parthis timor injectus est. Itaque eos, cedentes ab oppido Cassius insecutus rem bene gessit. Qua in fuga magna auctoritate Ofaces, dux Parthorum, vulnus accepit, eoque interit paucis post diebus. Erat in Syria nostrum nomen in gratia. Venit interim Bibulus. Credo voluit appellatione hac inani nobis esse par. In eodem Amano cœpit⁶ laureolam in mustaceo quærere. At ille cohortem primam totam perdidit, centurionemque primipili, nobilem sui generis, Asinium Dentonem, & reliquos cohortis ejusdem,

H h 2

&

4 *Ταραχῆ*] Terrores panicos.

5 *Τὰ κενὰ*] Inanes belli terrores.

6 *Laureolam in mustaceo*] Jocatur. Quoniam mustaceis lauri folia subjicerentur, ut ait Plinius lib. XV. Mustaceorum confectio-

nem Cato docet in L. de re rustica. Bibulus, triumpho cupiditate adductus, voluit cum obscuris, paucis, infirmis hostibus configere. *Manus.*

& Sext. Lucilium, T. Gavii Cæpionis, locuplectis & splendidi hominis, filium, tribunum militum. Sane plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. Nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum⁷ Eleutherocilicium omnium memoria in armis fuit, (feri homines & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus vallo & fossa: aggere maximo, vineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittariis, magno labore, apparatu, multis faucibus nostris, incolu exercitu, negotium confestim. Hilara sane Saturnalia. Militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. Mancipia vendebant Saturnalibus tertiis. Cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad H.S. cxx. Hinc exercitum in hiberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam: ipse me Laodiceam recipiebam. Hæc adhuc. Sed ad præterita revertamur. Quod me maxime hortaris; &, quod pluris est, quam omnia, in quo laboras, ut etiam⁸ Ligurino μάγιστρον satisfaciam: moriar, si quicquam fieri potest elegantius. Nec jam ego hanc continentiam appello, quæ virtus voluptati resistere videtur: ego in vita mea nulla unquam voluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate: nec me tam fama, quæ summa est, quam res ipsa, delectat. Quid queris? fuit tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte⁹ περὸς Ἀριου. Nihil est præclarus. Interim hæc¹⁰ λαμπρὰ. Ariobarzanes opera mea vivit, regnat.¹¹ Εἰ παρόδῳ, consilio, & auctoritate, & quod infidiatoribus ejus¹² ἀπρόσπῳ me, non modo ἀδωροδότην præbui, regem regnumque servavi. Interea & Cappadocia ne pilum quidem; atque etiam spero toto anno imperii

no-

⁷ Eleutherocilicium] Εὐλευθεροκίλικον Κοιλίας. Nam scribit Plin. in illis locis populos plures liberos fuisse, qui ne Regibus quidem unquam parissent. Vide epist. 4. lib. XV. Fam. *Corradus*.

⁸ Ligurino *magistro*] Quem hic notet parum constat. Nonnulli putant M. Caronem intelligi, severissimum hominem, cui satisficere in republicæ administratione difficile esset: alii Hortensium Oratorem & invidium ipsius; cumque ob gestus in agendo *λογυρῆς*, id est, argutos & frigidulos, Ligurinum dici.

Popma. Momo satisficere, proverbium in rebus difficillimis usurpatum. *Mamus*.

⁹ Περὸς Ἀριου] Turgeco.

¹⁰ Λαμπρὰ] Splendida.

¹¹ Εἰ παρόδῳ] In cursu: quasi enim præteriens, & alias res agens, belli Parthici cura occupatus, εἰ παρόδῳ regem Ariobarzanes, presentibus insidiis circumventum, nec opinantem liberavi. *Mam.*

¹² Ἀπρόσπῳ] Non faciliem adventu, Ἀδωροδότην; Numeribus incorruptum.

nostrum, tantum sumptus in provincia nullum fore. Brutum abjectum, quantum potui,¹³ excitavi: quem non minus amo, quam tu; pene dixi, quam te. Habes omnia. Nunc publice literas Romam mittere parabam. Uberiores erunt, quam si ex Amano misissem. At te Romæ non fore? Sed¹⁴ est totum, quod Kal. Mart. futurum est. Vereor enim, ne, cum de provincia agetur, si Cæsar resistit, non retineamur. His tu si adesces, nihil timerem. Redeo ad urbana: quæ ego diu ignorans, ex tuis jucundissimis literis a. d. v. Kal. Jan. denique cognovi. Eas diligentissime Philogenes libertus tuus curavit perlonga, & non satis tuta via perferendas: nam quas Lenii pueris scribis datas, non acceperam, jucunde de Cæsare, & quæ Senatus¹⁵ decrevit, &¹⁶ quæ tu speras: quibus ille si cedit, salvi sumus. In incendio Platoriano quod Lejus adustus est, minus moleste fore. Lucejus¹⁷ de Q. Cassio cur tam vehemens fuerit, & quid actum sit, aveo scire. Ego, cum Laodiceam venero, Quinto, fororis tuæ filio,¹⁸ togam puram jubeor dare: cui¹⁹ moderabor diligentius. Dejotarus, cujus auxiliis magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam venturus erat. Tuas etiam Epiroticas expecto literas, ut habeam rationem non modo negotii, verum etiam otii tui. Nicanor in officio est, & a me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum lite-

¹³ Excitavi] Hoc dicit: Rem Bruti deseratam restitui, quia rex, mihi tanto beneficio devinctus, pecuniam Bruto debitam, quam solvisset nunquam, me contendente soluturum se promissit. Epist. 1. & 3. lib. VI. *Mamus*.

¹⁴ Est totum] In hoc omnia sunt. Sic locutus est epist. 4. lib. XV. Fam. *Idem*.

¹⁵ Decrevit] Intelligit S. C. Marcello consule referente factum: quo senatus voluntas aperte significabatur de successore Cæsari mittendo. epist. 8. lib. VII. Fam. *Idem*.

¹⁶ Quæ tu speras] Cæsarem senatus voluntati cessurum, provinciam successori tradituram. *Idem*.

¹⁷ Incendio] Graviter fero de incendio Platorii domo: sed eo minus molestem est, quod adusta simul est propinqua Leii domus, hominis non amici. Aut sic: Eo minus mo-

leste fero Platorium condemnatum, quod ex appendice iudicii Platoriani vocatus est Lejus in iudicium, quo ea pecunia pervenit: ut Rabirius ex damnatione Gabini. *Idem*. Posteriorem sensum alteri præfert Mongault noster: ac merito quidem, ni fallor.

¹⁸ De Q. Cassio] Q. Cassio Longino; qui anno sequenti tribunus plebis cum Antonio collega ad Cæsarem profectus, propensum ad civile bellum impulit. Contentio igitur inter Lucejum, & Cassium, cum alter Pompejo, alter Cæsari faveret. *Idem*.

¹⁹ Togam puram] Virilem togam; quam sumebat prætexa deposita, anno xiv. finito. *Jubeor*, a fratre meo. *Idem*.

²⁰ Moderabor] Ut minus molesto, minus continenti: qualem se postea Q. filius magis quotidie præstitit. *Idem*.

literis publicis mittam; ut diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & a te referat. ²¹ Alexis quod mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur non suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Plemio quaeritur ²² *λέπας*. Sed hæc hæc hactenus. Cura, ut valeas, & ut sciam, quando cogites Romam. Etiam atque etiam vale. Tua, tuoque Thermo & præfens Ephesi diligentissime commendaram, & nunc per literas: ipsumque intellexi esse perstudiosum tui. Tu velim, quod antea ad te scripsi, de domo Pammeni, des operam, ut, quod tuo meoque beneficio puer habet, cures, ne qua ratione convellatur. Utrique nostrum honestum existimo; tum mihi erit pergratum.

²¹ Alexis] Attici servus amanuensis. Cur non literas ipse ad me mittit, sicuti amanuensis meus Tiro ad te mittit? Id. ²² Κάπρι] Cornu, instrumentum musicum. De hoc iterum epist. 1. lib. VII. Plemius, cantoris nomen apud Homerum.

CICERO ATTICO SAL.

XXI. **T**E in Epirum salvum venisse, &, ut scribis, ex sententia navigasse, vehementer gaudeo: non esse Romæ meo tempore perneccessario, submoleste fero; hoc me tamen consolor, quod non spero te istuc jucunde hiemare, & libenter requiescere. ² Cassius, frater Q. Cassii, familiaris tui, pudenciores illas literas miserat (de quibus tu ex me requiris, quid sibi voluerint) quam eas, quas postea misit, quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. Recesserant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli adventum, sed nullo nostro ³ *εὐήμερηματι*. Hodie vero hiemant in Cyrrhestica, maximumque bellum impendet. Nam & Orodræ regis Parthorum filius in ⁴ provincia nostra est: nec dubitat

¹ Et libenter requiescere] Hæc delenda: censuerant Ursinus, Muretus, Junius. Sed retinet Mongaultus, & ad ea refert, que leguntur epist. 19. Vereor, ne in Epiro sollicitus sis non minus, quam nos hic sumus. Videant Critici.

² Cassius] Hic M. Crassi quaestor in Parthos est profectus: Crasso interfecto, colle-

git exercitus reliquit, in Syriam profugit, quo Parthi postea cum irruissent, eos Antiochia, magna caede edita, rejecit. *Manut.*

³ Εὐήμερηματι] Praesepo successu nullo nostro, id est, non pulsus a nobis.

⁴ Provincia] Cyrrhestica, Syriæ parte, Ciceronis provinciæ proxima: epist. 18. *Notiss.*, igitur, populi Rom. *Manut.*

erat Dejotarus, cujus filio pacta est Artavasis filia, ex quo sciri potest, quin cum omnibus copiis ipse prima æstate Euphratem transiturus sit. Quo autem die Cassii literæ victrices in Senatu recitatae sunt, id est, Nonis Octobribus, eodem meæ tumultum nuntiantes. Axius noster ait, nostras auctoritatis plenas fuisse; illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatae: quas certo scio plenas timoris fore. Ex iis rebus hoc vereor, ne, cum Pompejus propter metum rerum novarum nusquam dimittatur, Casari nullus honos a Senatu habeatur; dum hic nodus expediatur, non putet Senatus, nos, ante quam successum sit, oportere decedere: nec in tanto motu rerum tantis provinciis singulis ⁵ legatos præfere. Hic, ne quid mihi prorogetur, quod ⁶ ne intercessor quidem sustinere possit, herreo: atque eo magis, quod tu abes: qui consilio, gratia, studio multis rebus occurreres. Sed dices, me ipsum mihi sollicitudinem struere. Cogor: & velim ita sit: sed omnia metuo. Esti bellum ⁷ *ἀρροτελεσιον* habet illa tua epistola, quam dedisti naufans Buthroto: *Tibi, ut video, Q. spero, nulla ad decedendum erit mora*. Mallet, *ut video*: nihil opus fuit, *ut spero*. ⁸ Acceperam autem satis celeriter Iconii per Publicanorum tabellarios a Lentuli triumpho datas. In his ⁹ *ῥολοῦπρον* illud confirmas, moram mihi nullam fore: deinde addis, si quid fecus, te ad me fore venturum. Pungunt me dubitationes tuæ. Simul & vides, quas acceperim literas. Nam quas ¹⁰ Hermoni centurionis Camulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenii pueris te dedisse sæpe ad me scripseras: eas Laodiceæ denique, cum eo venissem, III Id. Febr. Lenius mihi reddidit, datas a. d. x. Kal. Octobres. Lenio tuas commendationes & statim verbis, & reliquo tempore te probabo. Hæc litera cætera vetera habebant, unum hoc novum, de ¹¹ Cybyra-

⁵ Legatos] Rectores enim provinciarum, sine successione decedentes, legatos, qui præessent, relinquerebant. *Idem*.

⁶ Ne intercessor] Vereor, ne S. C. ejus modi fiat, quo tribuni ab intercessione summoveantur. *Idem*.

⁷ Ἀρροτελεσιον] Claufulam.

⁸ Acceperam] Alias, ab his, quas tu naufans Buthroto dederas. Ac si dicat: Esti

ejus epistolæ mentionem facio unius, scito me tamen eas quoque accepisse, quas Romæ a Lentuli triumpho dederas. *Manut.*

⁹ ῥολοῦπρον] Dulce amarum.

¹⁰ Hermoni] Liberto, aut servo. *Manut.*

¹¹ Cybyrae] Quæ apud Cybiram urbem Ciliciæ ab incolis venandis peritis capiebatur. *Poppa*. Vide *Fam. VI. 1.* & lib. VIII. *passim*.

byratis pantheris. Multum te amo, quod respondisti M. Octavio, te non putare. Sed posthac omnia, quæ certa non erunt, pro certo negato: nos enim & nostra sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati, vicimus omnes (hoc tu ita reperies) cum abstinentia, tum justitia, facilitate, clementia. Cave putes quicquam homines magis unquam esse miratos, quam nullum teruntium, me obtinente provinciam, sumptus factum esse, nec in Rempublicam, nec in quemquam meorum, præterquam in L. Tullium legatum. Is, cæteroqui abstinens, (sed ¹² Julia lege transitans, semel tamen in diem, non, ut alii solebant, omnibus vicis) facit ut mihi excipendus sit, cum teruntium nego sumptus factum. Præter eum accepit nemo. Has a nostro ¹³ Q. Titinio fordes accepimus. Ego, æstivis confectis, Quintum fratrem hibernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Volusium, tui Tiberii generum, certum hominem, sed mirifice etiam abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies esset; ne cives Romani pauci, qui illic negotiantur, jus sibi dictum negarent: nam evocari ex insula Cyprios non licet. Ipse in Asiam profectus sum Tarso Nonis Januariis; non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ civitatum, maximeque Tarfenium. Postea vero quam Taurum transgressus sum, mirifica expectatio Asiæ nostrarum dioecesium, quæ sex mensibus imperii mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem viderat. Illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. Civitates locupletes, ne in hiberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprii talenta Attica ce; qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed verissime loquor) nummus nullus me obtinente erogabitur. Ob hæc beneficia, quibus illi obtupescunt, nullos honores mihi, nisi verborum, decerni sino; statuas, fana, ¹⁴ ἠθροῦ παδῶ προβήβο: nec sum in ulla re alia molestus civitatibus; sed

¹² Julia lege] Quæ, transcutibus, magistratuumque comitibus ut fœnum, aliaque, ab oppidis, & vicis sumministrarentur, jubebat. *Mans.*

¹³ Q. Titinio] Qui mihi legatum dedit L. Tullium. *Idem.*

¹⁴ ἠθροῦ παδῶ] *Quadriga.* Inter divinos

honores esse quadrigas satis constat. Itaque in nummis consecratorum reperiantur, & in aliorum quoque interdum fornicibus impostæ. Cum ergo invaluisset, ut provinciales magistratibus divinos honores tribuerent, templaque adificarent, etiam quadrigas æneas marmoreasque posuerunt. *Erasm.*

fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. Perfer, si me amas: tu enim me hæc facere voluisti. Iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. Quacunquē iter feci, nulla vi, nullo judicio, nulla contumelia; auctoritate, & cohortatione perfecti, ut & Græci, & cives Romani, qui frumentum compresserant, magnum numerum populis pollicerentur. ¹⁵ Idibus Februariis, quo die has literas dedi, ¹⁶ forum institueram agere Laodiceæ Cybaticum: Apamense ex Idibus Martii, ibidem Synnadenæ, Pamphylium, (tum Phemio dispiciam ¹⁷ κέρας) ¹⁸ Lycaonium, Iauricum: ex Idibus Maji, in Ciliciam, ut ibi Junius consumatur. Velim tranquille a Parthis. Quintilis, si erit ut volumus, in itinere est per provinciam redeuntibus consumendus. Venimus enim in provinciam Laodiceam, Sulpicio & Marcello coff. pridie Kal. Sextiles: inde nos oportet decedere a. d. iv Kal. Sext. Primum contendam a Quinto fratre, ut se præfici patiat: quod & illo, & me invitissimo fiet: sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum, virum optimum, Pontinium ne nunc quidem retinere possim.

Tom. VIII.

I i Ra-

¹⁵ Idibus Febr.] Eorum officium qui provinciis præerant, in duas partes fuit distributum, potestatem, & imperium. Potestas dicitur facultas cognoscendi, & conficiendæ juris distinctionis. Imperium, ducendi copias, & bellum gerendi. Hæc munera ita colebant, ut ætatem ferre rei militari, hiemem dicarent cognitioni prætoris, quæ in juris dictione potissimum versabatur. *Sigonius, de antiquo jure Prætoris, lib. 5.*

¹⁶ Forum institueram agere] Ordinem exponit, quo ageret fora & conventus juridicos in iis regionibus, quas habebat in potestate. Habebat autem Ciliciæ adjunctas dioeceses sex; Cybaticam, Apamensem, Synnadensem, Pamphyliam, Lycaoniam, Iauriam. Vide Sigonium de *ant. jure Provinc. lib. II.* Quocirca commemorat *forum Cybaticum, Apamense, Synnadense, Pamphylium, Lycaonium, Iauricum.* *Olivetus.*

¹⁷ Κέρας] Carabo, ut Phemio invenitur, mandaturque cornu aptum ac probatum. De hoc eodem supra: *Phemio quaeritur κέρας.* *Idem.* Infra, VI. 1. *Κέρας Phemio mandatam est.*

De musico hoc instrumento, quod Græci κέρας, Latini cornu vocant, differit Salmastus in *Solin. pag. 123. edit. 1629*; probatque, non differre illud a tibia, quæ Phrygia dicitur. Hinc apparet, cur dicat Cicero: Cum illud ageretur *forum Synnadense* (ad quod scilicet venturæ Phryges oportebat) *tam Phemio dispiciam κέρας.* *Idem.*

¹⁸ Lycaonium] Vocabulum hoc ex aliis erat editionibus ejectum. Sic habebant: *Dispiciam κέρας Anonium, Iauricum.* &c. *Cornu Anonium* intelligendum esse astant, ad musicos modulatus eximium; propterea quod sedes Musarum esset in *Anonia.* Quemquamne arbitramur fore hominem, qui subtilitatem hanc antepont fanitati ejus scripturæ, quam a Mongalto expostam in contextum admisi? Non videbit lucere meride, qui quam sit vera hæc emendatio non videbit. Annotationem eruditi ejus interpretis in hunc locum etiam non descripti, ipsum tamen in hinc explicatioe ducem fuisse gratis ac lubens agnosco. *Idem.*

Rapit enim hominem Postumius Romam, fortasse etiam
 19 Postumia. Habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto.
 Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum
 ex Cypro, M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi ma-
 jorem in modum commendavit. Matinium non novi. Scaptius
 ad me in castra venit. Pollicitus sum curaturum me Bruti
 causa, ut ei Salaminii pecuniam solverent: egit gratias. Præ-
 festuram petivit: negavi me cuiquam negotianti dare: quod
 idem tibi ostenderam. Cn. Pompejo petenti probaram institu-
 tum meum: quid dicam, 20 Torquato, in M. Lenio tuo?
 multis aliis. Si præfestus vellet esse 21 syngraphæ causa, me
 curaturum ut exigeret. Gratias egit: discessit. Appius noster
 turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Sala-
 minios coerceret; & eundem habuerat præfectum. Vexabat
 Salaminios. Ego equites ex Cypro decedere jussi: moleste tulit
 Scaptius. Quid multa? ut ei fidem meam præstarem; cum
 ad me Salaminii Tarsum venissent, & in his Scaptius, impe-
 ravi ut pecuniam solverent. Multa de syngrapha, de Scaptii
 injuriis. Negavi me audire. Hortatus sum; petivi etiam pro
 meis in civitatem beneficiis, ut negotium conficerent: deni-
 que dixi me coacturum. Homines non modo non reculare,
 sed etiam hoc dicere, se 22 a meolvere. Quod enim Præ-
 tori dare consueverant, quoniam ego non acceperam, se a me
 quodam modo dare; atque etiam minus esse aliquanto in Sca-
 ptii nomine, quam in vestigali Prætorio. Collaudavi homi-
 nes. Recte, inquit Scaptius: sed subducamus summam. Inter-
 rim cum ego in edicto tralatitio 23 centesimas me observatu-
 rum haberem, 24 cum anatocismi anniversario, ille ex syn-
 gra-

19 Postumia] Ser. Sulpitii uxor, de qua Sueton. in Julio. *Bosius.*

20 Torquato, in Lenio] Cui petenti, ut Lenio tuo præfesturam deferrem, negavi, quia Lenius negotiator. *Epist. 1. lib. VI. Manutius.*

21 Syngrapha causa] Si præfestus ideo esse vellet, ut ea potestate nummos a Salaminiiis exprimeret; non esse, cur præfesturam peteret: me enim curaturum, ut exigeret. *Idem.*

22 A me] De meo. *Solvere ab aliquo est, delegare debitorem, seu jubere debitorem nostrum, quod nobis debebat,olvere creditori nostro, quod nos illi debebamus. Ob- serv. 1. 21. J. F. Gron.*

23 Centesimas] Usuras, quæ singulis mensibus nummum, duodenos annuos in singulos centenarios pariunt. *Grævius.*

24 Cum anatocismi anniversario] Scilicet incremento, hoc est, quicquid usurarum non solvissent, id singulis annis subduceretur, & forti

grapha postulabat 25 quaternas. Quid ais? inquam: possumne contra meum edictum? At ille profert senatus-consultum Lentulo Philippoque Coss. ut, qui Ciliciam obtineret, jus ex illa syngrapha diceret. Cohorui primo: erat enim interitus civitatis. Reperio duo senatus-consulta iisdem Consulibus de eadem syngrapha. Salaminii cum Romæ versuram facere vel-
 lent, non poterant; quod 26 lex Gabinia vetabat. Tum ii, Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare volebant IV, si sibi senatus-consulto caveretur. Fit gratia Bruti senatus-consultum: *Ut ne-ve Salaminiiis, ne-ve qui eis dedisser, fraudi esset.* Pecuniam numerarunt: & postea venit in mentem fceneratoribus, nihil se juvare illud senatus consultum, 27 quod ex syngrapha jus dici lex Gabinia vetaret. Tum fit senatus-consultum, *Ut ea syngrapha esset, 28 qua vi ceteræ.* Sed 29 ut eodem; cum hæc disseruissim, seducit me Scaptius; ait se nihil contradicere; sed illos putare talenta CC se debere; ea se velle accipere: debere autem illos paulo minus: rogat, ut eos ad CC perducam. Optime, inquam. Voco illos ad me, remoto Scaptio. Quid vos? quantum, inquam, debetis? Respondent, CVI. Refero ad Scaptium. Homo clamare. Quid opus est? inquam: rationes conferatis. Assidunt; subducunt; ad nummum convenit: illi se numerare velle, urgere ut acciperet. Scaptius me rursus seducit; rogat, ut rem sic relinquam. De di veniam homini impudenter petenti. Græcis querentibus; ut 30 in fano deponerent, postulantibus non concessi. Clamare

I i 2

omnes

forti adiceretur. *Numerus enim est, cum usura non solute forti apponuntur, & in sequentem mensem, vel annum, velut fortis portio, & hæc usuras pariunt. Idem.*
 25 Quaternas] Quaternæ centesimæ sunt, cum quatuor nummi mensuri pro usuris in centum poscuntur, quæ quadragesima octo in annum faciunt. *Idem.*

26 Lex Gabinia] Legis Gabinie hæc vis fuit, ne provincialibus Romæ versuram facere, id est, mutuum sub usuris sumere liceret: si fecissent, ne ex tali syngrapha jus rediretur. *J. F. Gronov.*

27 Quod ex syngrapha] Lex Gabinia caverat ne ulli provinciali legatus Romæ pecunia sub usuris mutua daretur: & ne ma-

gistratus provinciales ex tali syngrapha jus dicerent, si qui Romani apud eos querentur de provincialium debitis non solutis. Senatus-consulto autem illo cavebatur tantum ne mutam legis Gabinie subirent, qui Salaminiiis pecuniam dedissent, sub usuris mutuarum; sed ut jus dicerent ex tali syngrapha Proconsoles contra legem Gabiniam non cautum erat Senatus-consulto. *Idem.*

28 Qua vi] Est, quo jure. *Bosius.*

29 Ut eodem] Supple, revertar: nempe ad Scaptium.

30 In fano] Ne cogentur amplius usurasolvere: & ita usura confiteret. *Ep. 1. lib. VI. Corradus.*

